

**TROMS OG FINNMARK
STATSADVOKATEMBETER**

INSPEKSJON AV POLITIETS ARBEID MOT ARBEIDSLIVSKRIMINALITET

*Troms og Finnmark statsadvokatembeters inspeksjon
av Troms politidistrikt 2022*

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	3
2	Forutsetninger for og gjennomføring av undersøkelsen.....	4
3	Saksgjennomgang.....	6
4	Instruksgjennomgang og intervjuer med relevant personell	8
4.1	Instruksgjennomgang	8
4.2	Intervjuer med relevant personell.....	9
4.3	Vurdering	10
5	Oppsummering	11

1 Innledning

Det har over flere år vært fokus mot arbeidslivskriminalitet, både fra politisk hold og gjennom riksadvokatens årlige rundskriv om mål og prioriteringer for straffesaksbehandlingen. I regjeringens strategi mot arbeidslivskriminalitet, revidert 8. februar 2021, uttales det at kriminalitetstypen "er en betydelig utfordring for arbeidstakere, virksomheter og samfunnet". Strategien inneholder 43 tiltak for å bekjempe arbeidslivskriminalitet. I tiltak 33 heter det:

"Politiet og påtalemyndigheten skal prioritere innsatsen for å etterforske og føre for retten lovbrudd som er av alvorlig karakter, eller som ikke anses å kunne sanksjoneres tilstrekkelig gjennom forvaltningssporet.

Riksadvokaten skal styrke sin fagledelse på økonomisk kriminalitet, herunder arbeidslivskriminalitet, og bidra til å øke statsadvokatembetenes og politidistriktenes kompetanse og innsats for å bekjempe denne typen kriminalitet."

Riksadvokaten har i rundskriv RA-2022-1 uttalt at etterforskning av alvorlig økonomisk kriminalitet, herunder "alvorlig arbeidslivskriminalitet", skal være prioritert i 2022, på samme måte som i flere tidligere år.

Riksadvokaten har gitt statsadvokatene i oppdrag å gjennomføre en inspeksjon av politiets innsats mot arbeidslivskriminalitet. Inspeksjonen gjøres gjennom en kombinasjon av saksgjennomgang, supplert med samtaler med relevant personell og en rutinegjennomgang.

2 Forutsetninger for og gjennomføring av undersøkelsen

Ved brev av 25.08.2022 varslet Troms og Finnmark statsadvokatembeter Troms politidistrikt om inspeksjonen av a-krim. I brevet ble det redegjort for gjennomføring av inspeksjonen, og hvilke saker som skulle gjennomgås. Det ble bedt om at relevant instruksverk ble oversendt, og at politidistriktet valgte ut tre saker til gjennomgang som politidistriktet selv anså som a-krim saker.

Ved gjennomføring av undersøkelsen er det noe utfordrende at begrepet arbeidslivskriminalitet er en samlebetegnelse på en rekke typer lovbrudd, av ulik karakter og alvorlighet. I regjeringens strategi mot arbeidslivskriminalitet fra 2021 pkt. 2.1 er definisjonen av arbeidslivskriminalitet som følger:

"Arbeidslivskriminalitet innebærer handlinger som bryter med norske lover om lønns- og arbeidsforhold, trygder, skatter og avgifter, gjerne utført organisert, som utnytter arbeidstakere eller virker konkurransevridende og undergraver samfunnsstrukturen."

Deretter skrives det at arbeidslivskriminalitet kjennetegnes ved ett eller flere av følgende elementer:

- Skatte- og avgiftskriminalitet – overtredelse av skatteloven, skatteforvaltningsloven, skattebetalingsloven og merverdiavgiftsloven
- Trygdesvindler – mottak av trygd samtidig som det arbeides svart, eller mottak av trygd med grunnlag i et fiktivt arbeidsforhold
- Grove regnskaps- og bokføringsovertredelser – uriktige og mangelfulle regnskap og bruk av fiktiv/uriktig dokumentasjon
- Grove brudd på arbeidsmiljøloven og allmenngjøringsloven
- Utnytting av arbeidskraft i strid med lov og avtale
- Svindel med arbeidsmarkedstiltak
- Korrupsjon
- Utroskap – ulovlig tapping av selskaper
- Konkurskriminalitet
- Hvitvasking
- Valutasmugling
- Ulovlig grensekryssende vareførsel
- Menneskehandel og tvangsarbeid
- Grove bedragerier – bestillingsbedragerier, fakturasvindler, bedragerier mot finansnæringen
- Uriktige eller falske opplysninger og dokumentasjon til offentlig myndighet – herunder bruk av falsk identitet og registrering av uriktig informasjon i offentlige registre
- Overtredelse av utlendingsloven – bruk av ulovlig arbeidskraft

Det foreligger i liten grad mer presise føringer eller definisjoner av arbeidslivskriminalitet. Det burde etter statsadvokatenes syn enten vært gitt en mer presis definisjon, eller sentrale føringer

om hvilke konkrete sakstyper som skal prioriteres. I dag kan det fremstå som uklart hva som skal prioriteres opp, og hva som kan prioriteres ned siden definisjonen er så vid og dekker flere kriminalitetsområder. Det fremstår heller ikke som om det er noe skille mellom tradisjonell økonomisk kriminalitet og arbeidslivskriminalitet, foruten at det ved a-krim også skal være et fokus på evt. utnyttelse av arbeidstakerne.

Flere av de spørsmål som riksadvokatens spørreskjema søker svar på, gjelder A-krimsentrene. Det ligger ikke noe a-krimssenter innenfor Troms politidistrikt sine grenser, og det er heller ikke utsikt til at slikt vil bli etablert i distriktet i nær fremtid. Samarbeidet skjer i lokalt a-krimssamarbeid.

Gjennomgang av de oversendte sakene ble gjort av statsadvokat Tor Børge Nordmo og kst. statsadvokat Are Aarhus.

3 Saksgjennomgang

Statsadvokatene har gjennomgått til sammen syv (hoved-)saker i undersøkelsen. Det ble oversendt 5 saksnummer fra riksadvokaten til gjennomgang, hvor skatteetaten har anmeldt. Det ene saksnummeret var ikke aktivt, og falt dermed utenfor undersøkelsen. Politidistriktet valgte så selv ut tre saker som ble ansett som a-krim saker.

De fire hovedsakene man sto igjen med hvor skatteetaten har anmeldt, gjaldt regnskapsovertredelse, skattesvik, grov utroskap og overtredelse av skattebetalingsloven. I en sak var det innberetning fra bostyrer i konkursbo som dannet grunnlag for opprettelse av sak, hvorpå det deretter kom anmeldelse fra skatteetaten. I en annen sak var det anmeldelse fra en av de mistenkte og selskapet, før det tok over to år før skatteetaten innga anmeldelse. Alle sakene ble ansett for å gå inn under samlebegrepet a-krim.

Alle har vært etterforsket ved avsnitt for økonomi og miljø. Ingen av sakene har utspring i a-krim samarbeid.

Innholdet i anmeldelsene holder jevnt over høy kvalitet, er presise og tilstrekkelig underbygget, foruten en sak. Dette gjaldt en kemneranmeldelse for regnskapsovertredelse basert på bokføringsrapport, hvor det manglet tilstrekkelig dokumentasjon til å kunne oppfylle påtalemyndighetens bevisbyrde. Dette ble heller ikke rettet opp gjennom dialog mellom påtaleansvarlig og skatteetaten, og endte med at den delen av saken ble henlagt.

I saken hvor anmeldelse fra skatteetaten kom over to år etter anmeldelse, ble saken mot øvrige mistenkte i realiteten stilt i bero i 1 ½ år i påvente av kontroll, bokettersyn og anmeldelse fra skatteetaten. Saken er ikke ferdig etterforsket pr. i dag. Politiet hadde møte med skatteetaten kort tid etter opprinnelig anmeldelse i mars 2020, hvorpå rapporter fra skatteetaten forelå i mai-juli 2022 og anmeldelse i juli 2022. Tidsbruken er lang, men den kan ikke karakteriseres som liggetid siden skatteetaten har gjennomført omfattende og tidkrevende kontrollarbeid frem til anmeldelse. Det var ikke fare ved opphold i saken.

Det er i liten grad brukt tvangsmidler ved etterforskningen av sakene som er anmeldt fra skatteetaten. Eneste tvangsmiddel som er benyttet, er utleveringspålegg for kontoutskrifter i den nevnte saken hvor kemneren anmeldte regnsaksovertredelse.

Ingen av saken bærer preg av at det er gjort overflødige etterforskningsskritt. Selv om det ikke er utarbeidet etterforskningsplaner synes etterforskningene tilstrekkelig målrettede. Statsadvokatene har inntrykk av at etterforskere, revisorer/spesialetterforsker og påtalejurister tilknyttet avsnitt for økonomi og miljø er kompetente, og at det er kort avstand mellom etterforsker og påtalejurister ved behov for avgrensning av sakene.

Politiets etterforskningsinnsats i sakene fremstår som adekvat og tilstrekkelig. Søk i valutaregisteret og Indicia foretas der det er indikasjoner på at det er nødvendig. Det er dog ikke sporbart i sakene om det har vært undersøkt om anmeldte er omhandlet hos Enheten for finansiell etterretning. De sakene som har blitt avgjort, har endt opp med positiv påtaleavgjørelse og dom eller vedtatt forelegg.

Det som kan bemerkes er at sakene er preget av noe sen fremdrift, noe som kan skyldes interne prioriteringer opp mot andre store saker avsnittet har hatt og behov for gjennomgang og kontroll av tallmateriale.

Av de tre sakene som politidistriktet selv valgte ut er alle etterforsket ved avsnitt for økonomi og miljø.

Den første saken omhandler skatte- og avgiftsunndragelser samt ulovlig bilverksteddrift. Den genererte også flere saker mot kunder av verkstedet for grovt uaktsomt skattesvik. Saken hadde sitt utspring fra samarbeidsaksjon fra Statens vegvesen, Arbeidstilsynet og skatteetaten. Anmeldelser ble inngitt av Statens vegvesen og skatteetaten. Politiet ransaket forretningsstedet og tok beslag i en rekke databærere, mens de siktede ble pågrepet. Saken ble avsluttet med rettskraftig dom i tråd med subsumsjonene i anmeldelsene.

Saken fremstår som en god a-krim sak, hvor saken etterforskes samtidig som skatteetaten foretar forvaltningsbehandling. Det er akseptabel fremdrift i etterforskningen, og saken fremstår som et godt felles prosjekt.

Neste sak er anmeldelse av feilrapportering av fangst. Det synes som om det er en hypotese i saken om samarbeid om feilrapportering mellom fisker og mottak. Det fremstår som noe uklart hvordan det anmeldte forhold kan underbygge hypotesen. Saken kan anses som en a-krim sak dersom anmeldte overtredelse er del av samarbeid mellom fisker og mottak om feilrapportering, men ikke dersom det gjelder overrapportering ved enkeltstående hendelse. Det er innhentet trafikkdata i saken som viser kommunikasjon mellom mottak og fisker kort tid etter at Fiskeridirektoratets kontrollører ankom mottaksanlegget. Det er ikke tilfredsstillende fremdrift i etterforskningen. I BL er det ikke ført dokumenter siden slutten av april 2022, og ikke notoritet på hva liggetiden skyldes.

Den siste saken gjaldt anmeldelse fra daglig leder i et transportselskap. En ansatt i transportselskapet skal ha presset flere sjåførere til å utbetale seg penger, tilsynelatende for å ha ordnet med at sjåførene fikk arbeid i selskapet. Den mistenkte ansatte hadde ikke noen aktiv rolle i rekruttering eller ansettelse av nye sjåførere. Saken er korrekt anmeldt og kodet som utpressing, og senere henlagt etter at flere avhør ble gjort. Det har ikke vært gjort finansielle etterforskningskritt, verken i form av innhenting av bankkontoutskrifter eller undersøkelse av valutaregisteret. Det ble avdekket at det var lite som tydet på at det hadde vært noen reell utpressingssituasjon, da det ikke fremkom opplysninger om tvang. Saken fremstår ikke som en a-

krim sak, da det verken forelå opplysning om brudd på norske lønns- og arbeidsforhold, utnyttning av arbeidstakere eller konkurransevridende virkninger.

4 Instruksgjennomgang og samtaler med relevant personell

4.1 Instruksgjennomgang

Troms og Finnmark statsadvokatembeter ba om at Troms politidistrikt oversendte politidistriktets straffesaksinstruks, trekkinstruks og eventuelle andre skriftlige rutiner som beskriver hvem som skal etterforske og ha påtaleansvaret i a-krim saker. Det ble også bedt om at eventuelle skriftlige rutiner for samhandling med andre offentlige etater i a-krimsporet ble oversendt.

Følgende instruksverk ble oversendt:

- Avtale om tverretatlig samarbeid mellom Arbeidstilsynet, NAV Kontroll nord, Skatteetaten og Troms politidistrikt av 11.12.2020
- Straffesaksinstruksen for Troms politidistrikt revidert 21.12.2021
- De nasjonale avtaler og instruks inngått i 2019
  - o Avtale om prinsipper for samarbeid mellom politi/påtalemyndighet, skatteetaten og NAV av 02.04.2019
  - o Instruks om operativt samarbeid mellom politi/påtalemyndighet, skatteetaten og NAV av 02.04.2019
  - o Nasjonal instruks om samarbeid med forvaltningsorganer i straffesak av 30.08.2019

Det står intet særskilt i noen av instruksene om hvem som har etterforsknings- og påtaleansvaret for a-krim saker. Sakstypen er heller ikke beskrevet i Troms politidistrikt sin straffesaksinstruks. Det er heller ingen rutiner for søk eller merking av a-krim saker. Statsadvokatene er av den oppfatning at a-krim saker ikke har blitt operasjonalisert som egen sakskategori i Troms politidistrikt, slik det heller ikke synes å ha blitt gjort på nasjonalt plan.

Når det er sagt, så vil de aktuelle sakstypene i all hovedsak favne under saksansvaret for avsnitt for økonomi og miljø i FEFE, jf. straffesaksinstruksen pkt. 4.2.1. Avsnitt for økonomi og miljø har etterforskningsansvar for straffesaker med alvorlig økonomisk kriminalitet typisk begått i næringsvirksomhet, samt alvorlig miljøkriminalitet. Avsnittet har videre fagansvar i politidistriktet for fagområdet økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet. Der det er tvil knyttet til alvorligheten og kompleksiteten av en sak, skal dette drøftes med leder for avsnittet. Om nødvendig konfererer avsnittsleder med en av øko-/miljøjuristene.

Under FEFE ligger også avsnitt for spesiell etterforskning, hvor det er et eget menneskehandelsteam. Teamet etterforsker saker hvor sakens hovedelement er brudd på bestemmelsen om menneskehandel, jf. straffesaksinstruksen pkt. 4.2.2.

Saksansvar for overtredelse av utlendingsloven og straffeloven §§ 361 og 221, dersom utlending benytter falskt dokument eller avgir falsk forklaring i utlendings sak, er lagt til felles enhet for utlending og forvaltning, jf. straffesaksinstruksen pkt. 4.2.3.

4.2 Samtaler med relevant personell

Det ble gjennomført samtaler med leder av etterforskningsseksjonen på FEFE, leder av avsnitt for økonomi og miljø i FEFE, analytiker i FEFE, politiadvokat med særansvar for økonomisaker, og FOA påtale den 1. november 2022.

De to siste årene har Troms politidistrikt satset tungt på å utvikle et a-krimssamarbeid utenom a-krimssenter, siden det ikke er noe slikt senter i politidistriktet. Samarbeidet er laget etter en parallell modell som et a-krimssenter, og det er inngått avtale om tverretattlig samarbeid. Deltakerne er bl.a. politiet, Skatteetaten, NAV, Toll, Arbeidstilsynet, Statens vegvesen og Fiskeridirektoratet. Det er ingen felles steds plassering av deltakerne. Det er en lokal ledergruppe (tverretattlig ledergruppe), lokal kontrollgruppe og lokal etterretningsgruppe.

Samarbeidet blir ikke fullt ut det samme som arbeidet i et a-krimssenter, men det har klare paralleller til måten a-krimssentrene er organisert på.

Politiet er representert i alle tre gruppene, og politiets næringslivskontakt sitter i alle gruppene med rolle som koordinator. I ledergruppen sitter leder for etterforskning på FEFE.

I kontrollgruppen er bl.a. politiets leder for avsnitt for økonomi og miljø deltaker, mens en politiadvokat deltar i etterretningsgruppen. Politiadvokaten vurderer om saken skal over til etterforskning, spesifikt om avsnitt for økonomi og miljø skal involveres. Politiets analytiker i etterretningsgruppen er tilknyttet menneskehandelsteamet i politiet, og kan dermed vurdere om denne dimensjonen foreligger i noen av sakene. Analytiker peker imidlertid på at det er utfordrende at gruppen ikke er plassert på samme kontorsted, hvilket gjør informasjonsutveksling, analysearbeid og gjenbruk av opplysningene utfordrende. Det pekes særlig på at det er veldig utfordrende at det ikke er noe felles verktøy/system for lagring og deling av opplysninger.

Politiet er godt fornøyd med det som en har klart å levere i a-krimssamarbeidet. Samarbeidet handler i høy grad om forebygging gjennom det som skjer i kontrollsporet. Kontrollaktiviteten har vært løpende hele tiden, også under Corona. Det siste året har det vært gjennomført flere samarbeidsaksjoner, hvor det primært har vært utlendingsseksjonen som har hatt hjemmel til å være politiets bidrag.

Det har ikke kommet mange straffesaker fra a-krimssamarbeidet. Det er identifisert en sak med opphav i a-krimssamarbeidet. Det betyr ikke at satsingen er feilslått. De sakene som kan avgjøres i

forvaltningssporet kan godt avgjøres der, og politiet får opplysninger som kan benyttes til å få oversikt over og belyse aktuelle trusselaktører.

Utenfor a-krimssamarbeidet er det også god dialog og samarbeid med kontrolletatene. Det er ofte tidlig kontakt med forvaltningsorganer ift. om saken skal anmeldes eller beholdes i forvaltningssporet. På enkeltsak er det samarbeid, og Riksadvokatens samarbeidsinstrukser benyttes. Det inngås avtaler der personer fra forvaltningsorgan innlemmes i etterforskningsgruppen.

Hva gjelder definisjon av a-krimssaker og trekkinstrukser, har Troms politidistrikt det samme problemet som andre distrikter med at det ikke er søkbart om en sak er en a-krimssak i BL eller strasak. Man kan verken identifisere en sak som en a-krimssak, eller se om en sak stammer fra a-krimssamarbeidet i BL. Distriktet har ikke funnet noen egen lokal løsning på dette. Saker som faller inn under den politiske definisjonen vil i alle tilfelle stort sett havne hos avsnitt for økonomi og miljø. Dersom en slik sak skulle havne på en GDE, vil avsnitt for økonomi og miljø være oppmerksomme på det og ha en bistandsfunksjon og et fagansvar. Det kan være et unntak for menneskehandelssaker, men den vil uansett fanges av FEFE, som avsnitt for økonomi og miljø er en del av.

4.3 Vurdering

Slik statsadvokaten oppfatter det er det etablert et velfungerende a-krimssamarbeid i Troms politidistrikt, som i hovedsak omfatter forebygging og kontroll på forvaltningshjemler. Politiets deltakelse skjer i hovedsak gjennom utlendingsseksjonen. De fleste økonomiske straffesakene har fortsatt opphav i anmeldelser fra kontrolletater, og etterforskes som før ved avsnitt for økonomi og miljø uten at det fokuseres særskilt på om saken er en a-krimssak eller ikke.

5 Oppsummering

Troms politidistrikt har et godt fungerende tverretattlig a-krimssamarbeid. Selv om samarbeidet ikke har ført til at det har blitt opprettet straffesaker, utenom en, får politiet kunnskap, etterretningsopplysninger og oversikt over fagområdet. Det setter politiet i stand til å belyse aktuelle trusselaktører og mulighet til å lage prosjekter til oppfølging. Siden flere av de som deltar fra politiets side i a-krimssamarbeid er tilknyttet felles enhet for etterforskning (FEFE), samt øko/miljøjurist, vil det være kunnskap i "linjen" om de straffesaker som måtte oppstå i a-krimssamarbeidet.

Troms politidistrikt skiller ikke mellom a-krim saker, og andre saker om økonomisk kriminalitet. FEFE ved avsnitt for økonomi og miljø har i all hovedsak etterforskningsansvaret for sakene. Saker med hovedvekt på menneskehandel behandles av eget team som også er tilknyttet FEFE.

Anmeldelser fra kontrolletatene er i hovedsak godt underbygget, og med korrekte lovhenvvisninger til brutte handlingsnormer. De etterforskes og påtalebehandles i all hovedsak adekvat. Det kan se ut til at fremdriften i sakene er noe sendrektig, men dette er vanskelig å vurdere grunnet manglende notoritet i BL om etterforskningsplaner, sporvalg og fremdrift. I tillegg får en ikke belyst betydningen av intern prioritering av etterforskningskapasitet mellom saker ved enkeltsaksgjennomgang.

Anmeldelse i saker anmeldt av andre enn kontrolletatene har svært varierende kvalitet. Kvaliteten på den etterforskning som er gjort, er stort sett god. Det kan se ut til at det er noe sen fremdrift i ut fra en enkeltsaksvurdering, men de samme utfordringer som nevnt i forrige avsnitt gjør at det ikke kan konkluderes med det.

Tor Børge Nordmo
statsadvokat